

**Uchwała nr LIX/515/10  
Rady Gminy Ornontowice  
z dnia 27 października 2010r.**

**w sprawie: przyjęcia zaktualizowanego „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy  
Ornontowice 2008-2014”**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. Z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.) na wniosek Wójta Gminy.

**Rada Gminy Ornontowice  
Uchwała:**

**§ 1**

Nadać „Lokalnemu Programowi Rewitalizacji Gminy Ornontowice 2008-2014”, przyjętemu Uchwałą nr XXV/179/08 Rady Gminy Ornontowice z dnia 25 czerwca 2008r. w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Ornontowice 2008-2014”, brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

**§ 2**

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ornontowice.

**§ 3**

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.



RADCA PRAWNY  
mgr Stanisław Cichecki  
ADWOKAT

**LOKALNY PROGRAM  
REWITALIZACJI  
GMINY ORNONTOWICE  
2008 - 2014**

## Spis treści:

SPIS TREŚCI:.....	2
WSTĘP.....	3
I CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE GMINY .....	3
1. Sfera przestrzenna .....	4
2. Sfera społeczna.....	9
3. Sfera ekonomiczna .....	12
4. Przesłanki opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	14
II NAWIĄZANIE DO STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO-SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY I REGIONU .....	15
III ZAŁOŻENIA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	17
1. Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru.....	17
2. Kierunki i cele działania.....	19
3. Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2007-2013 .....	20
Zadania inwestycyjne zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ormontowice przedstawione zostały w poniższej tabeli.....	20
IV PLANOWANE DZIAŁANIA W LATACH 2007-2013 NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM .....	21
1. Sfera przestrzenna .....	21
2. Sfera społeczna.....	22
3. Sfera ekonomiczna .....	23
V PLAN FINANSOWY REALIZACJI LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI ..	24
1. Źródła finansowania.....	24
VI SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ W LOKALNYM PROGRAMIE REWITALIZACJI .....	24
1. Forma zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji .....	25
2. System monitoringu i oceny.....	25
3. Public relation Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	25

## Wstęp

Rozpoczynając rozważania nad problematyką rewitalizacji należy zacząć od uszczegółowienia tego, czym naprawdę jest rewitalizacja i co pod tym terminem rozumieć.

„**Rewitalizacja** jest złożonym długofalowym procesem przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanych częściach miast, przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców, przywrócenia ładu przestrzennego, a także do ożywienia gospodarczego i odbudowy więzi społecznych. Proces ten ukierunkowany jest na restrukturyzację i rozwój lokalny poprzez wspieranie miejscowych inicjatyw z zakresu infrastruktury technicznej, turystycznej, kulturalnej i społecznej, a także infrastruktury służącej rozwojowi gospodarczemu. Aktywizacja obszarów miejskich wymaga czynnej współpracy partnerów lokalnych, zarówno władz publicznych, jak również związków i organizacji społecznych, gospodarczych i pozarządowych, grup mieszkańców i instytucji lokalnych przy rozwiązywaniu problemów rozwojowych oraz dla pobudzenia potencjału przedsiębiorczości.”<sup>1</sup>

„**Rewitalizacja** to kompleksowy proces odnowy obszaru zurbanizowanego, którego przestrzeń, funkcje i substancja uległy procesowi strukturalnej degradacji, wywołującej stan kryzysowy, uniemożliwiający lub znacznie utrudniający prawidłowy rozwój ekonomiczny i społeczny tego obszaru, jak i zrównoważony rozwój całego miasta.”<sup>2</sup>

„**Rewitalizacja** – działanie skupione na zdegradowanym obiekcie i obszarze, którego celem jest przywrócenie jego pierwotnego stanu i funkcji, bądź też znalezienie dla niego nowego zastosowania i doprowadzenie do stanu, w którym obiekt ten staje się wartościowy i funkcjonalny.”<sup>3</sup>

Zgodnie z powyższymi definicjami, które w sposób szeroki ukazują przedmiot rewitalizacji, można z całą pewnością stwierdzić, iż pojęcie to jest najczęściej stosowane w odniesieniu do części jednostki terytorialnej lub zespołu obiektów budowlanych. Istotne jest aby obiekty te w wyniku przemian gospodarczych, społecznych, ekonomicznych i innych, utraciły częściowo swoją pierwotną funkcję i przeznaczenie. Dlatego określenie rewitalizacji jako zespołu zadań z zakresu budownictwa, planowania przestrzennego, ekonomii i polityki społecznej, których celem jest doprowadzenie do ożywienia, poprawy funkcjonalności, estetyki, wygody użytkowania i jakości życia, wydaje się najlepiej obrazować sens i przedmiot tego terminu.

## I Charakterystyka obecnej sytuacji na terenie Gminy

Gmina Ornontowice leży w Województwie Śląskim, w południowej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego i administracyjnie należy do Powiatu Mikołowskiego. Gminę stanowi miejscowość Ornontowice, położona 15 km na południe od Gliwic. Od północy Gmina graniczy z Gminą Gierałtowiec i Miastem Knurów, od zachodu z Gminą Czerwionka-Leszczyny, od południa z Miastem Orzesze, a od wschodu z Miastem Mikołów. Gmina obszarowo zajmuje 15,10 km<sup>2</sup> i zamieszkiwana jest przez 5715 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2009r.). W bogatej historii miejscowości znajdują się momenty świetności jak i chwile ciężkich prób. Pierwsze wzmianki o Ornontowicach pochodzą z 1305 roku co było podstawą do obchodów 700-lecia miejscowości w 2005r. Od zarania dziejów Ornontowice to wieś rolniczo – przemysłowa. Według zachowanych zapisów, już w roku 1634 na ziemi ornontowickiej istniała solarnia, w której warzono sól wielicką. W roku 1798 ówczesny właściciel wsi utworzył kopalnię węgla kamiennego. Do połowy XIX wieku czynne były w Ornontowicach dwie cynkownie, a do roku 1860 wielki

<sup>1</sup> [www.arl.pl](http://www.arl.pl)

<sup>2</sup> [www.bip.krakow.pl](http://www.bip.krakow.pl)

<sup>3</sup> Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013; Katowice, luty 2008r.

piec do wytapiania rudy żelaza. Poza tym istniały tu także wapienniki, cegielne, kamieniołomy, młyny, tartak, huta szkła i fabryka łańcuchów.

Okres największego rozkwitu Ornontowic rozpoczyna się w roku 1883, kiedy majątek ornontowicki został własnością rodziny Hengenscheidt, która związała się z nim aż do roku 1945, inwestując swoje pieniądze w jego rozwój. Wilhelm Hengenscheidt wybudował w Ornontowicach kościół murowany, jednakże nigdy nie zamieszkał w nowo zakupionym majątku, gdyż powierzył opiekę nad dobrami ziemskimi, dworkiem i lasami swojemu pełnomocnikowi. Pełnił on funkcje do momentu, kiedy w Ornontowicach zamieszkał spadkobierca Wilhelma, Otto Hengenscheidt. Z końcem XVIII wieku w centralnej części Ornontowic ukształtowane zostało założenie pałacowo – parkowe, stanowiące obecnie zespół elementów zabytkowych (obecna nazwa: *Zabytkowe Założenie Pałacowo – Parkowe w Ornontowicach*). Do dzisiaj przetrwały okazały pałac, zabudowania folwarczne oraz tereny parkowe ze starodrzewem i trzema paciorkowymi stawami, jako romantyczna rezydencja w stylu niderlandzkiego manieryzmu.

Z kolei okres powojennych przemian administracyjnych był bardzo trudnym dla społeczności lokalnej, gdyż przez długi czas Ornontowice nie posiadały odrębności administracyjnej. W 1945 roku wprowadzony został podział województwa na gminy zbiorcze, obejmujące kilka pobliskich miejscowości. Ornontowice tym samym zostały „wcielone” do gminy Orzesze z siedzibą w Orzeszu. Kolejne zmiany administracyjne przeprowadzono w 1954r. kiedy utworzono powiat tyski, do którego weszły miasta i gromady (w tym gromada Ornontowice). W 1960 roku, w wyniku zmian granic powiatu tyskiego, Ornontowice przyłączono do powiatu rybnickiego. Kolejna zmiana ustroju gmin nastąpiła 1 stycznia 1973r. której wynikiem było utworzenie gmin jako podstawowych jednostek podziału administracyjnego i zniesienie gromad, jednakże już w 1977r. powołano gminę zbiorczą Gierałtowiec, skupiającą sołectwa: Gierałtowiec, Chudów, Przyszowice, Bujaków, Ornontowice, Paniówki. Odrębność administracyjną Ornontowic usankcjonowało dopiero Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1990 roku, które w życie weszło dnia 2 kwietnia 1991 roku. Dopiero od tego momentu Ornontowice uzyskało odrębność administracyjną, a mieszkańcy poprzez swój demokratycznie wybrany samorząd sami mogli decydować o codziennym życiu i rozwoju własnej miejscowości.

Krótki opis historii miejscowości pozwoli spojrzeć na stan aktualny oraz plany inwestycyjne przez pryzmat wagi niektórych elementów otoczenia dla społeczności lokalnej. Sfera przestrzenna i ekonomiczna wpływają bezpośrednio na sferę społeczną, która jest ukształtowana w dużej mierze przez historię miejscowości.

### **1.Sfera przestrzenna**

Gmina Ornontowice posiada przestrzenny układ wsi „szeregówki”, skupiony wzdłuż drogi prowadzącej z Gliwic do Orzesza (ul. Zwycięstwa i ul. Orzeska), z odgałęzieniami do Dębieńska (ul. Zamkowa), Bujakowa (ul. Dworcowa) oraz Chudowa (ul. Chudowska).

Przestrzeń Ornontowic charakteryzuje się głównie tym, iż nie został wykształcony w historii rynek, czyli miejsce koncentrujące życie społeczne miejscowości. Dopiero budowa budynków administracji publicznej oraz placówek oświatowych pozwoliła wytworzyć swego rodzaju centrum na obszarze pomiędzy Urzędem Gminy a Założeniem Pałacowo-Parkowym. Główną przestrzenią publiczną, która w ujęciu historycznym ogniskowała życie społeczności lokalnej jest Założenie Pałacowo-Parkowe, które ukształtowane zostało z końcem XVIII wieku w centralnej części miejscowości, w swej kompozycji nawiązując do angielskich parków krajobrazowych. W tym miejscu dawni właściciele miejscowości organizowali imprezy dla siebie oraz mieszkańców Ornontowic. Dziś obiekt ten znajduje się u zbiegu podstawowego układu komunikacyjnego Ornontowic, utworzonego przez ulice: Zwycięstwa, Zamkową, Orzeską i Dworcową. Założenie to stanowią: - Cześć Gminna, zwana dalej

Parkiem Gminnym oraz Część Pałacowa (Park Pałacowy). Do Założenia Pałacowo – Parkowego należą także: Graniczący z Parkiem Pałacowym katolicki kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła oraz folwark przypałacowy z charakterystyczną zabudową gospodarczą. Jeśli zaś chodzi o Park Gminny, to na jego obrzeżach znajduje się niezamieszkały już budynek tzw. „organistówki” oraz opustoszały, do dziś w żaden sposób niewykorzystany teren „starego cmentarza”, które jednocześnie znajdują się w strefie „A” ochrony konserwatorskiej. Dawne Założenie Parkowe rozdziela obecnie ulica Orzeska, stanowiąca główną arterię komunikacyjną Gminy. Ulicą tą odbywa się ruch samochodowy na trasie Gliwice – Orzesze. Teren położony na zachód od ulicy Orzeskiej, w bezpośrednim otoczeniu pałacu – Park Pałacowy- stanowi obecnie własność prywatną. Obiekt jest na chwilę obecną ogrodzony, nie udostępniany dla mieszkańców Gminy.

Obszar znajdujący się na wschód od ulicy Orzeskiej tworzy omawiany Park Gminny, który na dzień dzisiejszy pełni przede wszystkim funkcje ekologiczne, jako teren porośnięty zielenią wysoką, stanowi cenny element krajobrazu lokalnego. Ornontowicki park wkomponowany jest w naturalny sposób w otoczenie, łącząc się od strony północno – wschodniej z zadrzewionym i zakrzewionym jarem potoku ornontowickiego. Należy także zaznaczyć, że dominującym elementem kompozycji parkowej były niegdyś trzy stawy przepływowe, zbudowane w układzie paciorkowym, zasilane wodami przepływającego potoku. Dziś istnieje tylko jeden z nich a po dwóch kolejnych pozostały charakterystyczne i wyraźne wgłębienia, o podmokłej treści. Stawy pełniły w przeszłości wielorakie funkcje. Wiadomym jest, iż pierwszy ze stawów, zlokalizowany w sąsiedztwie zabudowań folwarcznych, (część Pałacowa Założenia) pełnił funkcje gospodarcze (zbiornik wody pitnej dla bydła i trzody, dodatkowo wykorzystywano go do hodowli ryb). Pozostałe dwa, a raczej ślady po nich, mieszczą się na terenie omawianego Parku Gminnego. Groble oddzielające stawy, wydzielają do dziś główne ciągi komunikacyjne Założenia Parkowego. Wzdłuż jednej z grobli przebiega dziś ulica Orzeska, która wyznacza granicę pomiędzy Parkiem Pałacowym a Parkiem Gminy. Dawne alejki po modyfikacji związanej z rozdzieleniem Założenia Pałacowo – Parkowego na dwie części, nadal pełnią swoje funkcje. Obecny stan Parku Gminnego nie jest atrakcją dla obecnych i potencjalnych mieszkańców, jak również turystów. Zarośnięte i osuszone stawy, zaniedbana roślinność, zniszczone elementy małej architektury oraz zły stan nawierzchni ścieżek, nie podnoszą atrakcyjności tego miejsca i powodują żal tych mieszkańców Ornontowic, którzy pamiętają lata jego świetności. Przestrzeń publiczna, jaką jest Park Gminny powinna gromadzić mieszkańców na spędzaniu wolnego czasu, powinna oferować wszystkim grupom wiekowym odpowiednie atrakcje, a także być wyrazem dziedzictwa kulturowego miejscowości. Brak rewitalizacji tego obszaru, stanowi także o braku bezpieczeństwa i swobodnego wypoczynku w tym rejonie.

Oprócz Parku, trudno znaleźć w Ornontowicach inne otwarte przestrzenie publiczne. Władze lokalne dostrzegając problem braku miejsca skupiającego mieszkańców postanowiły stworzyć swojego rodzaju rynek na placu za budynkiem Urzędu Gminy. Realizacja tej inwestycji, będącej obecnie w fazie koncepcyjnej, wymaga znacznych nakładów finansowych, gdyż wiąże się z budową nowego obiektu Domu Kultury i wyburzeniem starego. Obecnie na tym terenie znajduje się parking dla pracowników Urzędu Gminy oraz Gminnego Domu Kultury, a także magazyny ze sprzętem Zakładu Gospodarki Komunalnej i Wodociągowej. Reszta przestrzeni jest pusta i niezagospodarowana. Stan taki skutkuje tym, że relatywnie duży teren w centrum miejscowości pozostaje niewykorzystany.

Z kolei jeśli chodzi o środowisko przyrodnicze to należy zaznaczyć, iż Gmina Ornontowice położona jest w bardzo malowniczym miejscu, otoczona lasami odgradza się od pobliskiej aglomeracji tworząc uroczy zakątek, pozwalający na spokojne obcowanie z naturą. Lasy zajmują 25,0% ogólnej powierzchni Gminy i należą do Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwo Rybnik. Posiadają one status lasów ochronnych, z

uwagi na to, iż cała ich powierzchnia znajduje się w strefie oddziaływania przemysłu. Na mocy Uchwały Nr XIV/87/03 Rady Gminy Ornontowice z dnia 30 października 2003r., ustanowiono na terenie Gminy Ornontowice obszary chronionego krajobrazu. Tą formą ochrony przyrody objęto jary i doliny potoków tj.: potoku *Ornontowickiego*, potoku *Leśnego*, potoku *Od Bujakowa*, potoku *Łąkowego* oraz potoku *Od Solarni* łącznie z ich dopływami. Tereny te o łącznej powierzchni niespełna 1,1 km<sup>2</sup> stanowią około 7,2% powierzchni geodezyjnej Gminy. Oprócz tych terenów na obszarze Gminy znajduje się 39 pojedynczych drzew uznanych za pomniki przyrody, głównie dębów szypułkowych, grabów pospolitych i lip drobnolistnych, z których większość znajduje się na terenie *Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego* i w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Oddzielnym pomnikiem przyrody pod nazwą *Dęby Ornontowickie* jest szpaler 74 sztuk dębów szypułkowych, rosnących wzdłuż ul. Nowej w Ornontowicach - od skrzyżowania z ul. Zwycięstwa do potoku *Od Solarni*. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż oprócz dbania o starodrzew czynione są działania w kierunku ubogacania przestrzeni nowymi nasadzeniami. W roku 2003 rozpoczęto akcję sadzenia pamiątkowych drzewek (krzewów) gatunku lilak zwyczajny (*Syringa vulgaris*), zwanych potocznie bzami, z okazji obchodzonego dwa lata później jubileuszu 700-lecia istnienia Ornontowic. Te niewysokie drzewa i krzewy, reprezentują kilkadziesiąt gatunków pochodzących z Azji Wschodniej i południowo-wschodniej Europy, od kilkuset lat zajmują poczesne miejsce w lokalnym krajobrazie, a od 2003 r. w ogrodach ornontowiczian. Urząd Gminy jako koordynator akcji nieodpłatnie przekazywał i sadił dwie sadzonki lilaków, w zamian mieszkańiec udostępniał miejsce nasadzenia na swojej posesji (w bliskiej odległości od ulicy) oraz zobowiązywał się do ich pielęgnacji. Do każdego właściciela posesji trafiło jedno drzewko o białych kwiatach i jedno o różowych lub fioletowych. Poza prywatnymi ogrodami lilaki posadzono także na osiedlu przy ul. Akacjowej, na terenie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego, w obrębie pomnika przy ul. Kolejowej oraz przed budynkiem Urzędu Gminy. W tym ostatnim miejscu 28 września 2005 r. dwa lilaki odmiany *Sensation* uroczyście posadzili: Wójt Gminy oraz Przewodniczący Rady Gminy. W sumie na terenie Gminy posadzono 2004 sztuki krzewu, z czego w 2003 r. wysadzono 485 lilaków, w 2005 r. – 441, a w 2006 r. – 600 sztuk. Ta ilość nasadzonych lilaków przyczyniła się do podniesienia walorów krajobrazowych i zdobniczych Ornontowic, co szczególnie ujawnia się w maju i czerwcu, w okresie ich kwitnienia. Dzięki tej akcji Gmina Ornontowice uzyskała w 2006 r. III miejsce, w ogłoszonym przez Zarząd Województwa Śląskiego, konkursie: „Piękna wieś województwa śląskiego”, w kategorii: najlepsze osiągnięcie odnowy wsi. Dołączyła do grona miejscowości akcentujących ważne wydarzenia sadzeniem drzew-świadków.

Na terenie Gminy Ornontowice istnieje strefa pełnej ochrony konserwatorskiej „A”, obejmująca obszary szczególnie wartościowe, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej do bezwzględного zachowania. W strefie tej założono bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich i opracowano *Program ochrony krajobrazu, zasobów przyrody i wartości kulturowych w Gminie Ornontowice - Etap I, Część 1 i 2: Geodezyjna i dendrologiczna inwentaryzacja elementów przyrodniczych na terenie Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego w Ornontowicach, Część 3: Fotograficzna dokumentacja elementów przyrodniczych na terenie Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego w Ornontowicach, Część 4: Projekt adaptacji Części Gminnej Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego w Ornontowicach na potrzeby rekreacji i wypoczynku, Część 5: Projekt elementów małej architektury na potrzeby adaptacji Części Gminnej Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego w Ornontowicach* (materiał wejściowy do Studium).

Strefa "A" ochrony konserwatorskiej obejmuje:

1. teren kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła wraz z plebanią,

2. Zabytkowe Założenie Pałacowo-Parkowe (pałac i park w stylu angielskim między ul. Orzeską i ul. Zamkową, wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1278/81, park krajobrazowy w stylu angielskim przy ul. Orzeskiej, wpisany do rejestru zabytków pod nr rej. 1277/81),
3. teren folwarku przylegającego do Założenia Pałacowo-Parkowego,
4. stary cmentarz rzymsko-katolicki przy ul. Zwycięstwa.

Istotnym elementem analizy stanu obecnego przestrzennej sfery miejscowości jest infrastruktura techniczna. Sieć dróg, wodociągi, kanalizacja, to podstawowe elementy kształtujące jakość życia na danym obszarze oraz jego atrakcyjność.

Podstawowy układ drogowo-uliczny Gminy Ornontowice tworzą: drogi wojewódzkie, drogi powiatowe będące w administracji Powiatowego Zarządu Dróg w Mikołowie oraz drogi gminne.

- Drogi wojewódzkie: nr 925 (ul. Bujakowska),
- Drogi powiatowe: nr 14117 (ul. Chudowska), nr 14120 (ul. Dworcowa), nr 14111 (ul. Orzeska i ul. Zwycięstwa), nr 14121 (ul. Zamkowa),
- Drogi gminne: ul. Akacyjowa, ul. Bankowa, ul. Boczna, ul. Bukowa, ul. Cicha, ul. Cyprysowa, ul. Graniczna, ul. Grabowa, ul. Nowa, ul. Hutnicza, ul. Jarzębinowa, ul. Jasna, ul. Klasztorna, ul. Klonowa, ul. Kolejowa, ul. Krótka, ul. Leśna, ul. Lipowa, ul. Łąkowa, ul. Marzankowice, ul. Karola Miarki, ul. Ogrodowa, ul. Okrężna, ul. Polna, ul. Pośrednia, ul. Słoneczna, ul. Solarnia, ul. Świerkowa, ul. Tartaczna, ul. Żabik.

Z kolei pasażerska komunikacja publiczna na terenie Gminy Ornontowice realizowana jest wyłącznie przez komunikację autobusową PKS, MZK Jastrzębie Zdrój, MZK Tychy i KZK GOP Katowice. Liniami autobusowymi zapewnione jest powiązanie z takimi głównymi ośrodkami jak: Gliwice, Zabrze, Mikołów, Orzesze, Czerwionka-Leszczyny, Rybnik, Knurów, Gierałtowice.

Wskaźnik zwodociągowania Gminy wynosi 100% a stan i jakość infrastruktury wodociągowej sukcesywnie się poprawia. Ciągła przebudowa sieci wodociągowej przyczynia się do polepszenia stanu technicznego sieci (jakość wody pitnej) jak również zmniejszenia kosztów usuwania powstałych awarii.

W kwestii oczyszczania ścieków można zaznaczyć, iż na terenie Gminy istnieją dwie oczyszczalnie ścieków:

- Gminna Oczyszczalnia Ścieków „Ornontowice-Południe”.

Jest to oczyszczalnia typu mechaniczno-biologicznego. Zlokalizowana jest przy ulicy Orzeskiej. Została zaprojektowana i zrealizowana dla obsługi zlewni Ornontowice-Południe.

- Kopalniana Oczyszczalnia Ścieków „Bioblok”.

Jest oczyszczalnią typu mechaniczno-biologicznego. Zlokalizowana jest przy ulicy Nowej, składa się z dwóch ciągów technologicznych i stanowi własność KWK „Budryk”

Kanalizacja deszczowa w Ornontowicach działa w południowej części Gminy, przy ul. Okrężnej, częściowo przy Cichej, Słonecznej, Krótkiej, części ulicy Polnej oraz w ciągu ul. Zwycięstwa. Wody ujmowane przez kanalizację deszczową odprowadzane są do lokalnych cieków powierzchniowych.

Jeśli wziąć pod uwagę zaopatrzenie w ciepło to należy zauważyć, iż znaczna część budynków na terenie Gminy wyposażona jest we własne źródła ciepła. Łącznie na terenie Gminy zlokalizowanych jest 11 źródeł ciepła o mocy zainstalowanej powyżej 0,05 MW. Stanowią je: 1 źródło przemysłowe – Ciepłownia w Ornontowicach zasilająca sieć ciepłowniczą, oraz 10 kotłowni lokalnych o mocy powyżej 0,05 MW. Na terenie Gminy znajduje się szereg kotłowni indywidualnych o mocy poniżej 0,05 MW.



Gmina Ornontowice zaopatrywana jest w gaz ziemny z systemu krajowego Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa s.a. w Warszawie. Rozprowadzany gaz jest gazem ziemnym, wysokometanowym. Eksploatacja gazu prowadzona jest przez Rozdzielnię Gazu w Knurowie. System dystrybucyjny gazu ziemnego na terenie Ornontowic posiada duże rezerwy pozwalające zaspokoić wzrastające zainteresowanie użytkowaniem gazu w celach grzewczych, szczególnie w obszarze oddziaływania sieci średnioprężnej. Sieci rozdzielcze średnioprężne wykorzystane są bowiem w niewielkim stopniu.

Opisując infrastrukturę techniczną nie można pominąć budynków użyteczności publicznej, w których świadczone są usługi dla lokalnych mieszkańców. Budynek Urzędu Gminy, który został oddany do użytku w 2001 roku jest obiektem nowoczesnym, dostosowanym do potrzeb mieszkańców i zadań realizowanych przez Urząd. Ośrodek zdrowia zlokalizowany przy ul. Klasztornej został niedawno kompleksowo wyremontowany i jest dostosowany do wykonywania świadczeń zdrowotnych zakontraktowanych z NFZ. Jednakże poszerzenie oferty świadczonych usług wymaga rozbudowy Ośrodka, oraz dostosowania istniejących pomieszczeń do wymogów prawnych. Placówki oświatowe znajdujące się na terenie Ornontowic to Zespół Szkolno-Przedszkolny, Gimnazjum oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych. Zaznaczyć należy, iż ZSP nie jest jednostką podległą Urzędowi Gminy stąd działania podejmowane przez władze lokalne nie dotyczą tego obiektu. Zespół Szkolno-Przedszkolny oraz Gimnazjum znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie i zlokalizowane są w obiektach o wysokim standardzie wyposażenia oraz dobrym stanie technicznym. Placówki te mają do dyspozycji dwie sale gimnastyczne, boisko z nawierzchnią syntetyczną, pracownie komputerowe oraz dobrze wyposażone sale lekcyjne. W obiektach zajmowanych przez Zespół oraz Gimnazjum działa także Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna, która cieszy się sporym zainteresowaniem młodych ludzi i mogłaby być poszerzona o kolejne pomieszczenia by zapewnić większy komfort spędzania czasu i efektywność pracy.

Podsumowując powyższą analizę, należy zwrócić szczególną uwagę na problemy tkwiące w omawianej sferze. Głównym problemem jest bez wątpienia brak otwartej przestrzeni publicznej, która skupiałaby społeczeństwo lokalne oraz ściągała na teren Ornontowic mieszkańców okolicznych miast i gmin. Mimo długiej historii miejscowości nie został wykształcony rynek, a jedyne miejsce życia kulturalnego to Park Gminny, wymagający znacznych nakładów finansowych aby przywrócić stare funkcje lub wyposażyc go w nowe. Brak miejsca spotkań oraz centrum życia społecznego, kulturalnego i rekreacyjnego, to problemy zidentyfikowane przez mieszkańców Ornontowic w ramach spotkań warsztatowych, przez co silna orientacja działań władz lokalnych w tym kierunku. Infrastruktura techniczna także boryka się z problemami, z których wymienić można chociażby zły stan nawierzchni dróg. Część dróg na terenie Ornontowic wymaga znacznych nakładów finansowych na ich modernizację, jednakże z uwagi na fakt, iż główna droga przejazdowa przez Ornontowice (ul. Zwycięstwa i Orzeska) jest własnością powiatu nikołowskiego, Gmina nie ma formalnych możliwości przeprowadzania na niej inwestycji. Z kolei drogi o charakterze gminnym są na bieżąco poddawane zabiegom remontowo-modernizacyjnym, a w ramach możliwości wykonywane są kompleksowe przebudowy określonych odcinków (np. ul. Solarnia, ul. Tartaczna, ul. Ogrodowa). Problematiczna jest także kwestia kanalizacji sanitarnej, której realizacja znacznie podwyższyłaby jakość życia mieszkańców i podniosłaby atrakcyjność miejscowości. Przy 100% wskaźniku zwodociągowania Gminy, dalsza budowa kanalizacji, która obecnie obejmuje 35% Ornontowic, jest naturalnym kolejnym krokiem na rzecz podnoszenia komfortu życia na obszarze Gminy.

## 2. Sfera społeczna

Poza obszarem przestrzennym istotną sferą funkcjonowania miejscowości jest społeczeństwo. Sfera ta jest centrum wszelkich działań zarówno inwestycyjnych jak i skupionych na kapitale ludzkim. Każde podejmowane przedsięwzięcie ma swój wymiar społeczny, przez który przyczynia się do rozwiązania określonych problemów występujących w danej społeczności. Analizę sfery społecznej rozpocząć należy od opisu stanu obecnego elementów wchodzących w skład tej sfery. Demografia, infrastruktura edukacji i kultury, turystyka oraz zdrowie i opieka społeczna to czynniki mające podstawowe znaczenie dla stanu społeczeństwa.

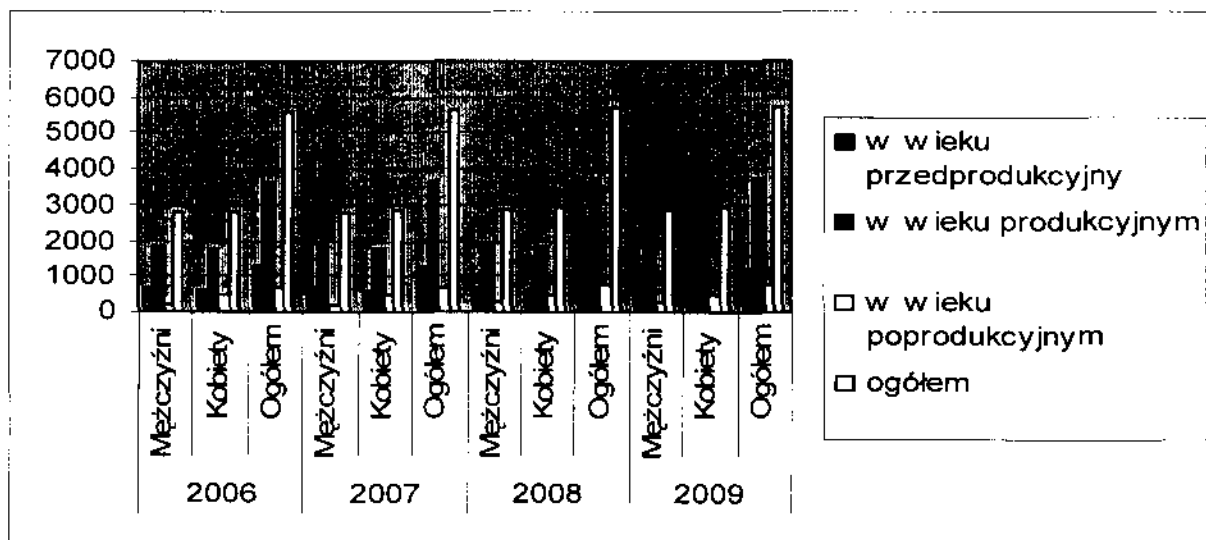
Na terenie Gminy mieszka ponad 5700 osób (stan na dzień 31.12.2009r.). Szczegółowe dane odnośnie liczby ludności i struktury wieku ujmujące lata 2005-2009 znajdują się poniżej.

Tab. 1 Liczba ludności według płci w Gminie Ornontowice. (na dzień 31.XII)

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2005	5549	2753	2796
2006	5556	2755	2801
2007	5626	2791	2835
2008	5729	2832	2897
2009	5715	2821	2894

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności.

Tab. 2 Struktura demograficzna mieszkańców Ornontowic



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Ewidencji Ludności.

Infrastruktura jednostek oświatowych pozwala kształcić się mieszkańcom Ornontowic w swoim miejscu zamieszkania aż do poziomu szkoły ponadgimnazjalnej. Na terenie miejscowości jest Przedszkole, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych. Placówki te są dobrze wyposażone w materiały dydaktyczne, posiadają pracownie komputerowe, sale gimnastyczne oraz boiska sportowe, a kadra pedagogiczna jest dobrze przygotowana do pracy z młodymi ludźmi. Na terenie gminy działa również Świetlica, będąca placówką opiekuńczo-wychowawczą wsparcia dziennego. Obejmuje ona swą działalnością uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum. Jej celem jest podejmowanie działań opiekuńczo-wychowawczych i terapeutycznych.

Lista jednostek świadczących usługi oświatowo – edukacyjne zawiera następujące podmioty:

- Niepubliczne Przedszkole
- Zespół Szkolno –Przedszkolny
- Gimnazjum im. Noblistów Polskich
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych (Technikum i Zasadnicza Szkoła Zawodowa)
- Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna
- ARTeria – centrum kultury i Promocji w Ornontowicach
- Gminna Biblioteka Publiczna

Główną instytucją kulturalną w Ornontowicach jest ARTeria – Centrum Kultury i Promocji w Ornontowicach. Celem działalności ARTerii jest upowszechnianie amatorskiego ruchu artystycznego, organizowanie imprez masowych w plenerze, praca dydaktyczna z dziećmi i młodzieżą, dokształcanie pracowników placówki i instruktorów kółek zainteresowań na różnego typu kursach i szkoleniach. W kalendarzu imprez kulturalnych odbywających się na terenie Gminy, stałe miejsce zajmują: Dni Ornontowic (czerwiec), festyny (lipiec, sierpień), wystawy artystyczne oraz imprezy okolicznościowe (Dzień Kobiet, Dzień dziecka, Barbórka, Mikołaj). Oprócz w/w imprez w sali ARTerii odbywają się: uroczyste Sesje Rady Gminy, spotkania z mieszkańcami, zebrania sprawozdawczo wyborcze Koła Gospodyń Wiejskich oraz imprezy okolicznościowe. Działalność ARTerii mieści się głównie w budynku przy ul. Zwycięstwa 26 gdzie kiedyś znajdował się Urząd Gminy. Obiekt ten jest stary, zawilgocony i swoim układem nie odpowiada obecnym potrzebom, przez co coraz bardziej zasadne staje się myślenie o gruntownym remoncie tego obiektu. Pierwsze działania w tym zakresie są realizowane przy udziale środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju obszarów Wiejskich i polegają na modernizacja Sali widowiskowej oraz wymianie centralnego ogrzewania.

Aspekty sportowe i turystyczne są bardzo mocno zakorzenione w tradycji lokalnej. W Gminie za tematy sportowe odpowiada Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, natomiast kluczowym klubem sportowym jest GKS „GWAREK”, który prowadzi następujące sekcje sportowe:

- piłka nożna
- tenis stołowy
- szachy
- skat sportowy

W Gminie prężnie działa także Stowarzyszenie Dalekowschodnich Sztuk Walki TAO prowadzące Sekcje Kung-fu Wushu. W 2007 roku 4 reprezentantów tej sekcji zostało zakwalifikowanych do Reprezentacji Polski Wushu – Polskiego Związku Wushu.

Z uwagi na swoje położenie oraz ukształtowanie terenu, miejscowość jest często odwiedzana przez „amatorów” rowerowych wycieczek. Przez północną część Gminy Ornontowice przebiega turystyczny „Szlak Okrężny wokół Gliwic”, oprócz którego funkcjonują także lokalne trasy rowerowe o łącznej długości 11,3 kilometrów. Trasy lokalne swoim przebiegiem obejmują miejsca o największych walorach turystyczno – krajobrazowych Gminy. Obecnie Gmina jest partnerem projektu umieszczonego w Programie Rozwoju Subregionu Centralnego a polegającego na budowie tras rowerowych na terenie gmin powiatu mikołowskiego. Projekt ten przyczyni się do jeszcze większego podniesienia atrakcyjności turystycznej miejscowości i regionu.

Nadmienić w tym miejscu należy, iż miejscem wypoczynku miejscowej ludności jest Część Gminna *Zabytkowego Założenia Pałacowo-Parkowego*, która z uwagi na postępującą dewastację wymaga pilnej rewitalizacji w celu przywrócenia dawnych funkcji. Założenia Parkowe mogą stać się obiektem aktywnego wypoczynku oraz atrakcją turystyczną nie tylko dla mieszkańców Ornontowic ale także na płaszczyźnie ponadlokalnej. Jednakże aby doprowadzić do takiego stanu rzeczy konieczne są działania inwestycyjne ze strony władz lokalnych oraz prywatnych właścicieli części Założeń Pałacowo-Parkowych. Warto

także zaznaczyć, że oprócz obiektów sportowych głównie o charakterze piłkarskim, brakuje na terenie Ornontowic obiektów wielofunkcyjnych, kortów tenisowych czy chociażby basenu.

Istotnym elementem sfery społecznej miejscowości jest infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej. W Gminie funkcjonuje jedna placówka opieki zdrowotnej, którą jest Gminny Ośrodek Zdrowia zlokalizowany przy ul. Klasztornej. Ośrodek sprawuje opiekę medyczną w ramach podstawowej opieki zdrowotnej nad dorosłymi i dziećmi oraz specjalistyczną opiekę ginekologiczno-położniczą. Wykonuje też badania z zakresu medycyny pracy na podstawie umów oraz indywidualnych skierowań. GOZ oferuje również wykonanie odpłatnych badań dla celów sanitarno-epidemiologicznych (tzw. książeczki sanepidowskie) oraz badania kierowców wszystkich kategorii. Uzupełnieniem publicznej służby zdrowia są prywatne gabinety lekarskie różnej specjalności a także apteka mieszcząca się w pobliżu Ośrodka Zdrowia.

Z kolei zadania z zakresu opieki społecznej wykonywane są głównie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, którego działalność zakłada nie tylko zaspokojenie podstawowych potrzeb osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale równoległe podejmowanie działań, które mogłyby doprowadzić do usamodzielnienia się osób potrzebujących pomocy i ich integracji ze środowiskiem. Duży nacisk kładziony jest na zapobieganie alkoholizmowi i narkomanii. Z uwagi na sytuację społeczno-gospodarczą w kraju, liczba osób i rodzin korzystających z pomocy stale wzrasta. Realizowane przez Ośrodek różnorodne formy pomocy społecznej stwarzają możliwość optymalnego zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej.

Z punktu widzenia sfery społecznej bardzo istotny jest poziom bezpieczeństwa mieszkańców. Urząd Gminy zlecił w 2009 roku opracowanie Programu Funkcjonalno-Użytkowego systemu monitoringu wizyjnego, którego wstępna faza polegała na wykonaniu raportu na temat analizy bezpieczeństwa w Ornontowicach. W oparciu o dane zawarte w tej analizie, który zostały poparte wywiadami z mieszkańcami, ankietami wykonywanymi przez Stowarzyszenie Bezpieczny Powiat Mikołowski oraz dane statystyczne Policji, określone zostały najbardziej newralgiczne punkty na terenie Ornontowic, które wymagają szczególnych działań w temacie zapewnienia bezpieczeństwa. Największa liczba zdarzeń i przestępstw, a tym samym miejsca o najniższym poziomie bezpieczeństwa to:

- centrum (okolice Urzędu Gminy, boiska, placówek oświatowych)
- centralny przystanek (pawilon „Anatol”, parking, skrzyżowanie ul. Zwycięstwa i Dworcowej)
- skrzyżowanie ul. Dworcowej i Orzeskiej (rejon wejścia do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych)
- osiedle przy ul. Akacyjnej i Grabowej
- ul. Żabik
- Park Gminny

W/w miejsca, określone na podstawie faktycznych danych i analiz stają się podstawą wszelkich działań zmierzających do poprawy funkcjonowania sfery społecznej Ornontowic. Należy podejmować działania rewitalizacyjne szczególnie w tych rejonach, ponieważ tylko wtedy będzie można mówić o rewitalizacji społecznej, gdy miejsca o najniższym poziomie bezpieczeństwa nabędą nowe funkcje i staną się przyjazne dla mieszkańców.

Podsumowując powyższy punkt, należy zwrócić uwagę na problemy tkwiące w sferze społecznej Ornontowic. Główne problemy społeczne to niski poziom bezpieczeństwa w określonych miejscach, opieka nad dzieckiem, przemoc w rodzinie i poza nią, niski poziom integracji społecznej, słaba aktywność społeczna młodych mieszkańców oraz powielanie tradycji rodzinnych w zakresie edukacji i życia zawodowego młodych ludzi.

Mieszkańców Ornontowic podzielić można na ludność rdzenną oraz osoby, które osiedliły się w Ornontowicach w związku z podjęciem pracy na miejscowej kopalni

„Budryk”. Kopalnia jest bardzo młoda i prowadzi działalność od 1991 roku, przez co poziom integracji wspomnianych grup społecznych jest jeszcze bardzo niski. Wzajemne animozje i stereotypowe postrzeganie siebie nawzajem prowadzi do wzajemnego braku akceptacji i zrozumienia. Problem ten widoczny jest w przekroju różnych grup wiekowych, przy czym szczególnie niepokojące jest występowanie go wśród młodych ludzi, gdyż nie budzi to nadziei na rozwiązanie problemu.

Kolejną kwestią problematyczną jest niski poziom aktywności społecznej mieszkańców, a szczególnie ludzi młodych. Mała liczba zarejestrowanych stowarzyszeń, znikoma ilość inicjatyw oddolnych realizowanych przez i dla ornontowiczian, a także odsuwanie się od udziału w życiu samorządowym danej jednostki. Gmina realizuje część swoich zadań poprzez zlecenie ich stowarzyszeniom w ramach dotacji, jednakże udział stowarzyszeń z terenu Ornontowic w liczbie wszystkich organizacji biorących udział w konkursach jest na relatywnie niskim poziomie. Wiele osób rości sobie prawo do krytykowania różnych działań nie podejmując żadnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów. W ramach warsztatów przeprowadzanych przy okazji aktualizacji Strategii rozwoju zidentyfikowany został problem braku oferty spędzania wolnego czasu dla młodzieży.

Warto zaznaczyć, iż w roku 2009 powstało na terenie Ornontowic Stowarzyszenie FASO – Forum Aktywności Społecznej Ornontowic, które w coraz większym stopniu ukazuje swoją aktywność na płaszczyźnie rozwiązywania licznych problemów społecznych mieszkańców Ornontowic. Na terenie Gminy działa również wiele nieformalnych grup społecznych, które poprzez brak osobowości prawnej mają ograniczone możliwości funkcjonowania i rozwoju.

Problematyka problemów rodzinnych i wychowawczych została bardzo dobrze zidentyfikowana w dokumencie pt. „System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w Gminie Ornontowice na lata 2008-2015”. Dokument ten zwraca szczególną uwagę na następujące źródła problemów:

- powielanie nieprawidłowych wzorców życia rodzinnego,
- brak stabilizacji zawodowej i ekonomicznej w rodzinie,
- współczesny styl życia (konflikty między rodzicami, alkoholizm, przemoc, brak czasu dla dziecka),
- nieprawidłowy system kar,
- wygórowane oczekiwania rodziców,
- różnego rodzaju przemoc wobec dziecka.

Wszystkie wyżej wymienione kwestie problemowe są możliwe do rozwiązania przy współudziale całej społeczności i zdeterminowaniu do działania. Władze samorządowe są otwarte na współpracę i swoimi działaniami zachęcają do oddolnego rozwiązywania problemów ornontowiczian.

### **3. Sfera ekonomiczna**

Trzecim obszarem funkcjonowania Gminy jest sfera ekonomiczna, inaczej nazywana gospodarczą. Główni pracodawcy, struktura gospodarcza w Gminie, rozwój przedsiębiorczości czy poziom bezrobocia to podstawowe wskaźniki określające stan gospodarki na danym terenie. Mają one kluczowe znaczenie przy identyfikacji szans rozwojowych i trendów przekształceń gospodarczych, a także przy określaniu atrakcyjności inwestycyjnej obszaru.

Ornontowice jako Gmina górnicza, od dawna są związane z tym rodzajem działalności gospodarczej. Na terenie Gminy znajduje się Zakład Główny Kopalni Węgla Kamiennego „Budryk”, wchodzącej obecnie w skład Jastrzębskiej Spółki Węglowej, który eksploatuje złoża węgla kamiennego od 15.03.1994r. Kopalnia zatrudnia około 14% dorosłych

mieszkańców Ornontowic przez co jest głównym pracodawcą dla ornontowiczian i podmiotem mającym kluczowe znaczenie dla sfery ekonomicznej. Głównie dzięki KWK „Budryk”, ale także innym lokalnym przedsiębiorstwom, poziom bezrobocia w Gminie mieści się poniżej 5%. Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie, stopa bezrobocia w Gminie na przestrzeni lat 2006-2009 wynosiła odpowiednio 4,96%, 3,39%, 1,54% oraz 2,56%. Wynik ten budzi uznanie i zachwyt zewnętrznych obserwatorów, gdyż mieści się w granicach tzw. bezrobocia naturalnego, które wynika z ciągłych rosad na rynku pracy, jednakże trzeba ten wynik zestawić z niskim poziomem aktywności społecznej, widocznej szczególnie na wsiach, oraz z niebezpiecznym stanem, w którym jeden pracodawca skupia znaczną część ludności w wieku produkcyjnym z danego obszaru.

Oprócz wskazania poziomu bezrobocia i stanu zatrudnienia należy przedstawić główne obszary działalności mieszkańców Ornontowic. Rozpocząć należy od rolnictwa, które dawniej stanowiło główną dziedzinę działalności zawodowej tutejszej ludności. Tereny rolne zajmują 757,6 ha, z czego znaczną część zajmują grunty orne a także łąki, pastwiska, sady i ogrody. Część istniejących gospodarstw rolnych należy określić mianem specjalistycznych, gdyż spełniają wymagania Unii Europejskiej w dziedzinie produkcji zbożowej, rozprowadzania materiału siewnego i środków ochrony roślin a także produkcją wysokogatunkowego mleka oraz wychowem trzody chlewnej.

Z kolei działalność przemysłowa na terenie Ornontowic to głównie wspomniana kopalnia KWK „Budryk” oraz takie zakłady jak:

- SKOK im. Mikołaja Kopernika
- Przetwórstwo Tworzyw Sztucznych „PLAST-SMERCZEK” s.j.
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „TRIMET” s.j.
- Zakład Mechaniki Precyzyjnej „ROTAMETR”
- zakłady rzeźniczo-wędliniarskie oraz przetwórstwa mięsnego

Usługi, które stają się główną gałęzią gospodarki narodowej, rozwijają się także na terenie Ornontowic, ze szczególnym uwzględnieniem działalności gastronomicznej, warsztatów samochodowych, usług transportowych oraz usług inżyniersko-budowlanych. W Gminie ponad 300 podmiotów wpisanych do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż oferta usług świadczonych na terenie Ornontowic, ich poziom i jakość nie zaspokajają potrzeb rynkowych przez co istnieje obszar dla rozwoju działalności nowych podmiotów usługowych. Lokalizacja Ornontowic względem głównych szlaków komunikacyjnych województwa (autostrady A1 i A4) pozwalają na oferowanie usług mieszkańcom Ornontowic, pobliskich miejscowości oraz turystom.

Opisując sferę ekonomiczną Gminy Ornontowice należy zastanowić się głębiej nad problemami, które w niej tkwią i sposobami ich rozwiązania.

Kopalnia, jako główny podmiot działający na terenie Ornontowic, zatrudniając nowych pracowników nie wymaga wysokiego poziomu wykształcenia i specjalistycznych umiejętności, a kusząc relatywnie dobrymi zarobkami i osłonami socjalnymi, staje się alternatywą dla wielu młodych w podejmowaniu decyzji o dalszej karierze zawodowej czy edukacyjnej. Stan taki nie motywuje młodych ludzi do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i dalszej edukacji, co w perspektywie czasu może skutkować obniżeniem poziomu wykształcenia społeczności lokalnej i niedopasowaniem do istniejących potrzeb rynkowych. Nie można wykluczać także pesymistycznego scenariusza dla branży górniczej lub dla poszczególnych zakładów, który wiąże się z ich zamknięciem. Taka sytuacja, odczuwana mocno podczas ostatnich strajków na kopalni „Budryk”, daje impuls do zastanowienia się nad losem miejscowości i jej mieszkańców w sytuacji zamknięcia zakładu. W związku z powyższym dywersyfikacja działalności gospodarczej na terenie Ornontowic staje się koniecznością. Aby tego dokonać należy przygotować nowe tereny pod rozwój usług

czy produkcji niepowiązanej z górnictwem. Tereny te muszą być przygotowane bezpośrednio pod rozpoczęcie działalności, muszą być uzbrojone i w atrakcyjnym miejscu aby oferta inwestycyjna była konkurencyjna na rynku.

#### 4. Przesłanki opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji

Lokalny Program Rewitalizacji ma zasadnicze znaczenie dla orientacji działań inwestycyjnych na terenie miejscowości, a także przy ubieganiu się o zewnętrzne źródła finansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego. Kondycja finansowa jednostek samorządu terytorialnego nie daje możliwości realizacji wszystkich planów inwestycyjnych w oparciu o własne zasoby finansowe, duża liczba zadań przekazywanych w procesie decentralizacji władzy oraz nieadekwatny do niej zastrzyk finansowy gmin, skutkuje tym, iż coraz mniej pieniędzy jest przekazywane na inwestycje. Władze lokalne wchodząc w nowy okres programowania Unii Europejskiej 2007-2013 mają świadomość, iż muszą uczynić wszystko co możliwe, aby pozyskać zewnętrzne środki finansowe na realizację swoich planów. Lokalny Program Rewitalizacji został stworzony głównie dla wyznaczenia kierunków działań o charakterze rewitalizacyjnym, ale także jako dokument niezbędny (wymagany załącznik) do ubiegania się o dofinansowanie w ramach Działania 6.2 „Rewitalizacja obszarów zdegradowanych” Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013.

Niniejszy dokument przygotowany został na bazie warsztatów jakie miały miejsce w ramach aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy w 2007 i 2010 roku, a także w oparciu o pomysły zadań zgłaszane przez społeczność lokalną w ramach konsultacji społecznych tego dokumentu. Dzięki takiej formie tworzenia Programu Rewitalizacji nie można mieć wątpliwości, iż zawarte w nim treści wynikają ze zidentyfikowanych problemów i dążeń społeczności lokalnej. Dokument nie jest przejawem odgórnego kierowania jednostką i narzucania indywidualnych sposobów myślenia, ale wyrazem woli mieszkańców, którzy są bezpośrednimi odbiorcami oferty gminy.

Podsumowaniem tej części Lokalnego Programu Rewitalizacji niech będzie analiza SWOT przeprowadzona w oparciu o wymienione wyżej uwarunkowania.

#### Zintegrowana analiza SWOT dla Gminy Ornontowice

Mocne strony	Słabe strony
1.Korzystne położenie – bliskość ośrodków rozwoju edukacji 2.Korzystna struktura demograficzna 3.Duża ilość miejsc pracy, aktywność przedsiębiorcza mieszkańców. 4.Niska stopa bezrobocia 5.Wysoka jakość edukacji w gminie od przedszkola do szkoły ponadgimnazjalnej 6.Wysokie poczucie tradycji i korzeni kulturowych 7.Duże walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz estetyka gminy 8.Duża liczba wolnych terenów, które mogą być przeznaczone pod budownictwo	1.Niska aktywność społeczna mieszkańców oraz brak liderów lokalnych 2.Duże natężenie ruchu i słabe bezpieczeństwo drogowe 3.Brak kompleksowego uzbrojenia terenu 4.Negatywny wpływ eksploatacji górniczej na środowisko naturalne 5.Niewystarczająca oferta i baza rekreacyjna 6.Słabo dostępna komunikacja publiczna

Szanse	Zagrożenia
1. Postępujący proces przenoszenia się zamożnych mieszkańców miast na tereny wiejskie 2. Napływ nowych mieszkańców na teren miejscowości 3. Aktywizacja, budowa potencjału wśród ludzi młodych z terenu gminy 4. Rozwój handlu usług przedsiębiorczości z uwzględnieniem nowoczesnych technologii 5. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości, mieszkalnictwa, środowiska oraz społeczeństwa w gminie 6. Szanse wynikające z bliskości węzłów komunikacyjnych, autostrad 7. Duże zainteresowanie z zewnątrz terenami gminy	1. Odływ młodego pokolenia i zmiana stylu życia 2. Zmiana kondycji Jastrzębskiej Spółki Węglowej KWK „Budryk” 3. Skomplikowanie procedury pozyskiwania środków zewnętrznych 4. Nie stabilność przepisów prawnych 5. Wzrost ilości osób uzależnionych oraz patologii

Z powyższej analizy można wygenerować problemy, jakie należy rozwiązać, aby wykorzystać zewnętrzne szanse rozwojowe oraz by zaspokoić potrzeby mieszkańców. Wśród tych problemów wymienić można:

- brak wykształconego centrum miejscowości,
- zaległości inwestycyjne w podstawową infrastrukturę techniczną mającą wpływ na proces osiedlania się w Ornontowicach nowych mieszkańców,
- brak otwartych przestrzeni publicznych,
- niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców,
- brak infrastruktury kulturalno-rekreacyjnej pozwalającej zagospodarować czas wolny mieszkańców,
- niewystarczająca oferta kulturalno-rekreacyjna proponowana mieszkańcom miejscowości.

## II Nawiązanie do strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego gminy i regionu

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ornontowice jest spójny z dokumentami dotyczącymi rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego w obszarze kraju, regionu i gminy. Należy w tym miejscu zaznaczyć, iż Program jest zgodny z następującymi dokumentami:

### Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 – Narodowa Strategia Spójności

Cel: *Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.*

Cel szczegółowy: *Przeciwdziałanie marginalizacji i peryferyzacji obszarów problemowych.*

Głównym celem działań podejmowanych na obszarach problemowych jest wsparcie przekształceń zapewniających warunki dla zrównoważonego i długofalowego rozwoju, poprzez przeciwdziałanie pogłębianiu się procesów marginalizacji wybranych grup regionów. Jednym z zadań polityki państwa jest wspieranie rozwoju w regionach problemowych, które



bez tego typu wsparcia skazane byłyby na stopniową marginalizację i trwałe ograniczenie możliwości rozwoju.

### **Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 - 2013**

Cel szczegółowy Priorytetu VI RPO WSL: *wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych.*

Dokument jest spójny z założeniami Poddziałania 6.2.2 Rewitalizacja – „małe miasta”, który odnosi się między innymi o gmin wiejskich. Lokalny Program Rewitalizacji będzie niezbędnym załącznikiem do wniosku o dofinansowanie projektów w ramach w/w Poddziałania.

### **Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020**

Cel strategiczny: *Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców*

Kierunek działań: *Poprawa jakości kształcenia*

Kierunek działań: *Poprawa zatrudnialności i aktywności zawodowej mieszkańców*

Cel strategiczny: *Rozwinięta infrastruktura nowej gospodarki*

Kierunek działań: *Poprawa warunków inwestycyjnych w regionie*

Cel strategiczny: *Zdrowy i bezpieczny mieszkaniec województwa*

Kierunek działań: *Upowszechnianie oraz promocja aktywnego trybu życia*

Kierunek działań: *Zapewnienie bezpieczeństwa społecznego*

Kierunek działań: *Wzmacnianie aktywności społecznej*

Cel strategiczny: *Wysoka jakość środowiska naturalnego*

Kierunek działań: *Rewitalizacja terenów zdegradowanych*

Cel strategiczny: *Atrakcyjne warunki zamieszkania i wysoka jakość przestrzeni*

Kierunek działań: *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej*

Kierunek działań: *Kształtowanie ośrodków wiejskich*

Kierunek działań: *Zwiększanie atrakcyjności turystycznej regionu*

### **Strategia Rozwoju Powiatu Mikołowskiego na lata 2008-2015**

Cel strategiczny: *Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju turystyki, kultury, sportu i rekreacji, a przez to wzrost atrakcyjności spędzania czasu wolnego na terenie powiatu mikołowskiego.*

Cel operacyjny: *Ochrona terenów i obiektów posiadających walory kulturowe i przyrodnicze, w tym odnowa zabytków.*

Cel strategiczny: *Dalszy rozwój zintegrowanego systemu pomocy i wsparcia dla osób, grup społecznych i środowisk zagrożonych procesami marginalizacji.*

Cel operacyjny: *Dalszy rozwój systemu wsparcia dla rodzin dysfunkcyjnych.*

Cel strategiczny: *Stworzenie przyjaznych warunków do rozwoju przedsiębiorczości na terenie powiatu mikołowskiego.*

Cel operacyjny: *Wspieranie gmin w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz produkcji rolnej.*

Cel operacyjny: *Promocja przedsiębiorczości.*

Cel strategiczny: *Postrzeganie powiatu mikołowskiego jako atrakcyjnego miejsca zamieszkania.*

Cel operacyjny: *Promocja walorów krajobrazowo-rekreacyjnych powiatu.*

### **Strategia Rozwoju Gminy Ornontowice na lata 2007-2015**

Cel strategiczny: *Tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju gospodarczego w gminie.*

Priorytet: *Rozbudowa i usprawnienie funkcjonowania infrastruktury technicznej.*

Cel strategiczny: *Aktywne, zadowolone, otwarte na wzajemne potrzeby społeczeństwo Ornontowic.*

Priorytet: *Wspieranie rodzin w rozwiązywaniu ich problemów oraz zapewnienie osobom potrzebującym mieszkań socjalnych*

Cel strategiczny: *Atrakcyjna oferta kulturalno-rekreacyjna w gminie dla wszystkich grup wiekowych.*

Priorytet: *Poprawa atrakcyjności bazy.*

### **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ornontowice**

Zgodnie z zapisami powyższego dokumentu główne cele strategiczne i kierunki rozwoju Gminy Ornontowice to przede wszystkim:

- zrównoważony rozwój, który pozwoli na przywrócenie równowagi środowiska oraz na skuteczne przeciwdziałanie negatywnym procesom związanym z działalnością górniczą jak i na rozwój społeczno-gospodarczy uwzględniający poprawę życia mieszkańców,
- zapewnienie wspólnocie samorządowej gminy i pożądanym w gminie inwestorom niezbędnej przestrzeni prywatnej i pełnego dostępu do infrastruktury społecznej i technicznej oraz utworzenie z terenu gminy atrakcyjnego obszaru społeczno-gospodarczego, chroniącego tożsamość lokalną.

Powyższe dokumenty w sposób jednoznaczny kładą nacisk na konieczność podejmowania działań na rzecz zdegradowanych obszarów, przywracania utraconych przez nie funkcji lub generowania nowych. Zmiana przestrzeni publicznej, sfery społecznej i gospodarczej to elementy akcentowane na wszystkich płaszczyznach administracyjnych jako te, które mają największy wpływ na rozwój jednostki.

### **III Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji**

#### **1. Zasięg terytorialny rewitalizowanego obszaru**

W celu wyznaczenia obszarów rewitalizacji, czyli określenia na jakich obszarach należy podjąć działania rewitalizacyjne, należy wziąć pod uwagę zarówno wyniki analizy społecznej, ekonomicznej jak i przestrzennej. Niektóre z obszarów ujawniają się w więcej niż jednej płaszczyźnie, co tylko podnosi ich znaczenie w procesie planowania działań rewitalizacyjnych.

Opierając się na analizie w/w sfer oraz na badaniach bezpieczeństwa w Gminie postanowiono wyznaczyć następujące obszary rewitalizacji:

1. **Centrum administracyjne Gminy** (wzdłuż ul. Zwycięstwa na odcinku od ul. Nowej do wiaduktu)
2. **Rejon Parku Gminnego** (od wiaduktu na ul. Zwycięstwa, poprzez skrzyżowanie ul. Zwycięstwa i Zamkowej, centralny przystanek, rejon pawilonu „Anatol”, Park Gminny przy ul. Orzeskiej oraz skrzyżowanie ul. Orzeskiej i Dworcowej.)
3. **Osiedle przy ul. Akacjowej i Grabowej**
4. **Rejon ul. Żabik**
5. **Przedpole kopalni przy ul. Zamkowej**

#### **Ad. 1**

Obszar na którym znajduje się Urząd Gminy, Bank, ARTERia – Centrum Kultury i Promocji w Ornontowicach, Ochotnicza Straż Pożarna, obiekt sportowy, Zespół Szkolno-Przedszkolny, Gimnazjum, plac zabaw oraz kilka sklepów, jest głównym miejscem ogniskującym życie mieszkańców Ornontowic. Szczególne natężenie ruchu pieszych samochodów widocznie jest nie tylko w dni powszednie ale także w weekendy, kiedy odbywają się zawody sportowe. Duża ilość zdarzeń i wykroczeń zanotowanych w statystykach policyjnych ma miejsce właśnie w tym rejonie, przez co wskazanie na konieczność objęcia tego miejsca systemem monitoringu wizyjnego. Obszar ten, mimo

bogactwa infrastruktury użyteczności publicznej, posiada również miejsce które w przyszłości stać się powinno swoistym „rynkiem” i zapewniać mieszkańcom nie tylko dostęp do usług administracyjnych ale również do oferty spędzania czasu wolnego. Dlatego właśnie ten teren stał się jednym w obszarów wymagających rewitalizacji, i w ramach niniejszego dokumentu zaproponowane zostaną określone przedsięwzięcia mające taki charakter.

#### Ad. 2

Obszar zawierający w sobie zabytkowy obiekt jakim jest Park, którego głównym zadaniem i celem jest ogniskowanie życia społeczno-kulturalno-rekreacyjnego mieszkańców Ornontowic oraz newralgiczne skrzyżowania będące jednocześnie drogami dostępu na teren Parku, został przyjęty za wymagający rewitalizacji z racji przesłanek o charakterze przestrzennym i społecznym. Przestrzennie teren Parku jest unikatem w swoim rodzaju, o czym świadczy chociażby wpisanie do Rejestru Zabytków a jednocześnie jest terenem silnie zdegradowanym, wymagającym gruntownej rewitalizacji w celu przywrócenia pierwotnych funkcji oraz nadania nowych, odpowiadających bieżącemu zapotrzebowaniu społecznemu. Na płaszczyźnie społecznej jest to teren szczególnie wyróżniający się pod kątem niskiego poziomu bezpieczeństwa spowodowanego częstymi aktami wandalizmu oraz dużym natężeniem ruchu samochodowego. W ramach obszaru znajduje się również główny przystanek komunikacji zbiorowej, z którego korzysta większość mieszkańców Ornontowic oraz uczniowie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych. Na tym terenie jest także pawilon handlowy „Anatol” wraz z parkingiem. Duża liczba wykroczeń na tym obszarze zanotowana w statystykach policyjnych świadczy o tym, iż obszar powinien podlegać działaniom o charakterze rewitalizacyjnym zarówno pod kątem modernizacji przestrzeni publicznej jak i zachowania bezpieczeństwa publicznego.

#### Ad. 3

Osiedle budynków wielorodzinnych przy ulicach Akacyjowej i Grabowej to miejsce dużego zagęszczenia ludności, a tym samym pole do potencjalnych działań wykraczających poza nosmy prawo. Według statystyk policyjnych oraz odczuć mieszkańców obszar osiedla jest miejscem o relatywnie niskim poziomie bezpieczeństwa. Występujące akty wandalizmu, zakłócania spokoju czy rozboje to główne przyczyny niskiego poziomu bezpieczeństwa według mieszkańców tego terenu. Od strony przestrzennego zagospodarowania teren jest doskonale przygotowany do pełnienia swojej funkcji. Parkingi, plac zabaw czy wielofunkcyjne boiska wybudowane w ramach programu „Orlik 2012” to elementy niezbędne do prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa na terenie osiedla mieszkaniowego.

#### Ad. 4

Obszar ul. Żabik jest miejscem o najniższym poziomie bezpieczeństwa w Gminie Ornontowice. W wielorodzinnym budynku mieszkalnym (pozostałość po dawnym hotelu robotniczym) znajdują się mieszkania socjalne dla najuboższych i patologicznych rodzin z terenu Ornontowic. W sąsiedztwie powstaje budynek z lokalami socjalnymi, którego zadaniem jest wyciągnięcie z dotychczasowego miejsca zamieszkania rodzin zajmujących mieszkania socjalne i ulokowanie ich w innym budynku. Teren jest sukcesywnie wyposażony w infrastrukturę, jak chociażby plac zabaw czy mające powstać w tej okolicy boisko sportowe. Najistotniejszym elementem mogącym poprawić bezpieczeństwo w tym rejonie byłby monitoring wizyjny dający szansę na wykrycie sprawców przestępstw i wyeliminowanie ich negatywnego wpływu na innych.

Ad. 5

Teren znajdujący się przy ul. Zamkowej, u wjazdu na teren KWK „Budryk” jest obszarem zdegradowanym w wyniku prowadzonych prac górniczych, w szczególności sięgających czasów budowy kopalni. Na tym terenie znajdują się, będące w posiadaniu Gminy, działki o wielkości ok. 1000 m<sup>2</sup> przeznaczone w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego pod działalność gospodarczą. Stworzenie w tym miejscu swego rodzaju „centrum” przedsiębiorczości pozwoli wykorzystać dogodne sąsiedztwo i dostępność komunikacyjną (bezpośredni wyjazd na drogę powiatową prowadzącą do węzła autostrady A1). Promocja drobnej przedsiębiorczości oraz usług dla mieszkańców, jako główne kierunki rozwoju sfery ekonomicznej, wymagają przygotowania terenów na których taka działalność będzie mogła być prowadzona. Teren przygotowany od strony geodezyjno-prawnej wymaga jeszcze nakładów finansowych na budowę infrastruktury drogowej oraz technicznej.

## **2. Kierunki i cele działania**

Rewitalizacja sfery przestrzennej i gospodarczej musi mieć swój wydźwięk społeczny, aby osiągnąć należyte rezultaty. Określając cele i kierunki działania Lokalnego Programu Rewitalizacji nie można pominąć misji Gminy Ornontowice, która mówi, że *„Ornontowice to wspólnota ludzi, w której żyje się zdrowo, bezpiecznie i do której zawsze warto wracać”*. Zapewnienie odpowiednich warunków życia mieszkańcom oraz otwarcie się na osoby chcące osiedlić się w Ornontowicach, wymusza na władzach lokalnych podejmowanie działań inwestycyjnych w podstawową infrastrukturę techniczną, uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej, poprawę bezpieczeństwa i zapewnienie warunków do wychowywania dzieci, spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz korzystania z usług świadczonych na wysokim poziomie.

Jeśli chodzi o sferę przestrzenną to należy podjąć działania na rzecz modernizacji Parku Gminnego, stworzenia otwartych przestrzeni publicznych oraz infrastruktury, która pozwoli organizować życie i czas wolny lokalnej społeczności. Rewitalizacja Parku Gminnego pozwoli odnowić jego oblicze, odrodzić funkcje jakie pełnił w przeszłości oraz wszczepić nowe, które będą odpowiadały zapotrzebowaniu społecznemu. Zabytkowy obiekt Parku może stać się atrakcją turystyczną o charakterze ponadlokalnym, a organizowane imprezy kulturalne mogą ożywić jego historyczny charakter. Realizacja projektu z całą pewnością przyczyni się podniesienia poziomu bezpieczeństwa na danym obszarze, promocji zdrowego trybu życia oraz poprawy oferty spędzania wolnego czasu. Wszystkie te przesłanki mają podstawowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji o osiedleniu się w danym miejscu lub emigracji. Chcąc przyciągać zamożnych, dobrze wykształconych mieszkańców okolicznych miast i gmin, należy oprócz inwestycji w infrastrukturę, stworzyć warunki do wygodnego i komfortowego spędzania czasu oraz wychowywania dzieci.

Sfera gospodarcza, z kolei, ma przyczynić się do dywersyfikacji działalności gospodarczej, zapewnić mieszkańcom odpowiednio wysoki poziom usług oraz umożliwić im realizację potrzeb na terenie Gminy. Dywersyfikacja działalności gospodarczej na terenie Gminy, przygotowywanie nowych terenów pod działalność gospodarczą i preferowanie branż niezwiązanych z przemysłem ciężkim, to podstawowe kierunki działań władz lokalnych zorientowane na zabezpieczenie lokalnego rynku przed załamaniem koniunktury. Potrzeby rynku w zakresie rozwoju usług oraz konieczność dywersyfikacji działalności gospodarczej ukazuje kierunek, jakim należy podążać w rozwoju gospodarki gminnej. Wśród terenów przeznaczonych pod inwestycje na szczególną uwagę zasługuje teren na przedpolu kopalni, który wymaga działań rewitalizacyjnych z uwagi na fakt jego zanieczyszczenia oraz braku uzbrojenia. Obszar ten znajduje się przy planowanej drodze łączącej węzeł autostrady A1 w Dębieńsku z Mikołowem, a także zlokalizowany jest w części miejscowości kojarzonej z

działalnością gospodarczą. Budowa nowych zakładów lub punktów usługowych na przedpolu kopalni ukaże w bezpośredni sposób kierunek działań władz lokalnych na rzecz dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz alternatywę dla poszukujących pracy.

Cel główny Lokalnego Programu Rewitalizacji:

Wielofunkcyjne wykorzystanie obszarów zdegradowanych poprzez likwidację istotnych problemów społeczno-gospodarczych i przywrócenie ładu przestrzeni publicznej.

Cele szczegółowe natomiast są następujące:

- podniesienie estetyki przestrzeni publicznych,
- podniesienie poziomu bezpieczeństwa,
- odnowienie przestrzeni publicznych i wyposażenie ich w nowe funkcje,
- stworzenie infrastruktury do bezpiecznego i zdrowego spędzania wolnego czasu,
- stworzenie podstaw infrastrukturalnych do rozwoju przedsiębiorczości,
- dywersyfikacja działalności gospodarczej,
- podniesienie oferty usług dla mieszkańców i przyjezdnych, a także podniesienie jakości tych usług,
- stworzenie bardziej konkurencyjnej oferty inwestycyjnej,
- zapewnienie komfortowych warunków życia obecnym i potencjalnym mieszkańcom,
- przeciwdziałanie stanom grożącym degradacją społeczną, bezradnością społeczną,
- ochrona dzieci i młodzieży a także rodzin przed porzuceniem, zaniedbaniem, przemocą, uzależnieniami, deprawacją, wykolejeniem oraz przestępczością,
- integracja podmiotów stanowiących bezpośrednie otoczenie wychowawcze dziecka oraz prewencja, redukcja, likwidacja czynników dezorganizujących środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży.

### 3. Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2007-2013

Zadania inwestycyjne zapisane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Ornontowice przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 3. Harmonogram rzeczowo-finansowy Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Lp.	Nazwa zadania	Wartość (zł)	Lata realizacji	Wartość w poszczególnych latach realizacji (zł)
1	Rewitalizacja obiektu – Park Gminny w Ornontowicach	5.501.391,00	2008-2013	2008 – 34.160,00 2009 – 68.266,00 2010 – 1.516.270,00 2011 – 25.000,00 2012 – 1.873.822,00 2013 – 2.058.870,00
2	Ukształtowanie przestrzeni publicznej – budowa rynku w Ornontowicach	2 000 000,00	2012-2014	2012 – 200 000,00 2013 – 800 000,00 2014 – 1 000 000,00
3	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Zamkowej w Ornontowicach	1.083.326,00	2008-2012	2008 – 83 326,00 2010 – 520 000,00 2012 – 480 000,00
4	Budowa systemu monitoringu wizyjnego w Gminie Ornontowice	680 000,00	2009-2013	2009 – 35 000,00 2011 – 300 000,00 2012 – 345 000,00

## IV Planowane działania w latach 2007-2013 na obszarze rewitalizowanym

### 1. Sfera przestrzenna

#### *Adaptacja obiektu zabytkowego – Park Gminny – w Ornontowicach.*

Dla niniejszego projektu wykonany został Program Funkcjonalno-Użytkowy określający założenia zagospodarowania terenu Parku Gminnego, który jest podstawowym dokumentem projektowym w procedurze „zaprojektuj i wybuduj”.

„Koncepcja wstępna zagospodarowania terenu – Plan ogólny” znajduje się w Załączniku 1.

Program zakłada odświeżenie funkcji jakie Park pełnił w przeszłości i wyznaczenie mu nowych, odpowiadających lokalnemu zapotrzebowaniu. Cały projekt został podzielony na 5 etapów, z których każdy dotyczy pewnego obszaru Parku.

Zgodnie z programem koncepcja zagospodarowania parku gminnego nawiązuje do stylu angielskiego, popularnego od XVIII w. Styl ten zrywa ze sztucznością i rygorami ogrodów barokowych, nawiązuje do naturalnych ogrodów krajobrazowych. W ornontowickim parku bardzo ważne jest zachowanie dotychczasowego układu zieleni, ponieważ jest on cenny pod względem historycznym. Drzewa pomnikowe i reszta roślinności połączone zostały z nowymi nasadzeniami. Dla uatrakcyjnienia parku względem mieszkańców Ornontowic jak i turystów wyselekcjonowano miejsca o funkcjach rozrywkowych, dydaktycznych i sportowych. Pod amfiteatr i miejsce na scenę wybrano odpowiedni pod względem ukształtowania teren. Można tam będzie organizować kabaretony, koncerty, wieczorki poetyckie i muzyczne, wykłady, szkolenia, kursy recytatorskie, sztuki teatralne itp. Wyznaczono także alejki przyrodniczo-dydaktyczne, wzdłuż których można podziwiać niespotykane w miejscowym krajobrazie gatunki drzew i krzewów. Dla dzieci wyznaczono plac zabaw z elementami wykonanymi w stylu naturalnym (dominującym materiałem jest drewno) oraz labirynt przeplatający się z żywopłotem dla urozmaicenia dziecięcej komunikacji. Dodatkową atrakcją dla najmłodszych mają być kamienne figurki zwierząt. Entuzjaści sportów wodnych i wędkowania do swojej dyspozycji otrzymają zrekultywowany *staw nr 2*. Będzie on wyposażony w pomost, moło i wyspę z miejscami lęgowymi dla ptactwa. Dla osób lubiących się w miejscach romantycznych i ukwieconych, zaprojektowano rosarium, zakątek z lilakami oraz plac Archanioła. W takich częściach parku można będzie się swobodnie rozsiaść i zrelaksować.

W obecnym stanie obiekt jest zaniedbany i porośnięty przez liczne samosiejki nie mające żadnych walorów dekoracyjnych ani przyrodniczych. Niecki stawowe są zabagnione, podmokłe i nieatrakcyjne. Na ścieżkach parkowych po każdym opadach tworzy się błoto, ponieważ są one słabo utwardzone. Na uwagę zasługują jedynie majestatyczne, stare drzewa, natomiast różnorodność ukształtowania terenu stwarza liczne możliwości adaptacji. Wydobycie uroku parku wymaga jednak wiele zabiegów, dlatego powstała koncepcja jego zagospodarowania, która łączy nowe rozwiązania z historycznym charakterem parku.

Realizacja tego projektu ma kluczowe znaczenie dla rozwoju i poprawy estetyki miejscowości, komfortu życia mieszkańców oraz dla procesu przyciągania na teren Ornontowic nowych mieszkańców i turystów. Stworzenie przestrzeni publicznej zakorzenionej w świadomości mieszkańców jako tradycyjne miejsce wypoczynku, relaksu i życia kulturalnego to jeden z priorytetów działań władz lokalnych wynikający bezpośrednio ze Strategii rozwoju. Misja Gminy brzmi następująco: „Ornontowice to wspólnota ludzi, w której żyje się zdrowo, bezpiecznie i do której zawsze warto wracać”, przez co jednoznacznie

określa kierunki wszelkich działań realizowanych w Ornontowicach. Realizacja przedmiotowego projektu dotyka wszystkich wymienionych w misji sfer. Propagowanie zdrowego trybu życia poprzez stworzenie warunków do aktywnego wypoczynku i spędzania wolnego czasu, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, którzy będą mieli gdzie się gromadzić, a oświetlenie i monitoring podniosą ich poczucie bezpieczeństwa oraz stworzenie atrakcji turystycznej, dzięki której Ornontowice identyfikowane będą na zewnątrz jako miejsce atrakcyjne i przyciągające turystów, to elementy, których osiągnięcie jest możliwe dzięki realizacji projektu.

Obszar objęty projektem – ok. 4,2 ha (powierzchnia Parku)

Wstępny kosztorys inwestycji – ok. 5.500.000,00 zł brutto

### ***Ukształtowanie przestrzeni publicznej – budowa rynku w Ornontowicach***

Projekt zagospodarowania terenu w centralnej części Ornontowic (plac za budynkiem Urzędu Gminy i ARTerią) jest obecnie w fazie koncepcyjnej. Koncepcja zagospodarowania tego terenu przewiduje utworzenie otwartej przestrzeni publicznej, przysłowiowego „rynku”, którego głównym celem będzie integracja mieszkańców Ornontowic, zapewnienie im miejsca spotkań i spędzania wolnego czasu oraz stworzenie terenu identyfikowanego przez społeczność jako „serce” miejscowości.

W ponad 700-letniej historii Ornontowic nie został wykształcony rynek, przez co trudno zidentyfikować prawdziwe centrum miejscowości. Centrum życia kulturalnego i rekreacyjnego to głównie Park Gminny, który nie spełnia w obecnym stanie swoich funkcji, natomiast centrum administracyjne zostało wykształcone dzięki budowie obiektów użyteczności publicznej w pobliżu siebie. Mimo tego społeczność lokalna odczuwa brak centralnego placu na terenie Ornontowic gdzie mogłaby się spotykać, zaspokajać swoje potrzeby, spędzać czas wolny i korzystać z bogatej oferty usług.

W stanie obecnym obszar ten jest tylko w niewielkiej części zagospodarowany, znajduje się tam parking samochodowy dla pracowników Urzędu Gminy, ARTerii i Zakładu Gospodarki Komunalnej i Wodociągowej. Reszta terenu jest niezagospodarowana i w żaden sposób nie wykorzystana.

## **2. Sfera społeczna**

Rewitalizacja sfery społecznej opiera się nie tylko na konkretnych działaniach skierowanych do społeczności Ornontowic, ale także realizowana jest poprzez wszelkie działania inwestycyjne. Opisywane projekty w sferze przestrzennej i ekonomicznej głęboko zakorzenione są w lokalności i mają swój wydzźwięk społeczny. Stworzenie infrastrukturalnych podstaw do spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz poprawy warunków ekonomicznych ludności, jest warunkiem koniecznym do dalszych działań skierowanych bezpośrednio na rozwój kapitału ludzkiego, integracji społecznej czy zapobiegania wykluczeniu.

Podstawowym projektem mającym wpływ na rewitalizację sfery społecznej będzie budowa systemu monitoringu wizyjnego. Stworzenie sieci kamer oraz Centrum obsługi, przy jednoczesnym wdrożeniu procedur realizacji przez Policję na zgłaszane sytuacje zaobserwowane przez kamery, pozwoli zwiększyć skuteczność działania służb policyjnych oraz wyeliminować szereg zagrożeń dla bezpieczeństwa mieszkańców i stanu mienia komunalnego.

W ramach działań w sferze społecznej proponujemy również działania, wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Ornontowice oraz z Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

1. Dostarczanie usług i świadczeń pomocy społecznej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialno – bytowych i borykających się z problemami,
  2. Świadczenie usług w formie poradnictwa specjalistycznego rodzinom mającym trudności lub wykazującym potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych,
  3. Promowanie programów profilaktycznych związanych z uzależnieniami,
  4. Realizowanie w szkołach (przede wszystkim w Gimnazjum) programów i zajęć profilaktycznych z zakresu dewiacji i patologii społecznej,
  5. Promocja programów profilaktyczno – edukacyjnych ilustrujących zagrożenia współczesności i radzenia sobie w trudnych sytuacjach realizowanych przy współudziale Policji,
  6. Zwiększenie udziału mieszkańców Gminy w podejmowaniu decyzji na rzecz społeczności lokalnej,
  7. Zachęcenie młodych mieszkańców Ornontowic do działania na rzecz społeczeństwa,
  8. Stworzenie miejsca pod działalność grup społecznych,
- Przytoczone wyżej działania nie mają charakteru zadań inwestycyjnych, a raczej muszą być podejmowane w sposób ciągły i sukcesywny w okresie analizy.

### **3. Sfera ekonomiczna**

#### *Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Zamkowej w Ornontowicach*

Projekt zagospodarowania terenu przed kopalnią KWK „Budryk” na cele inwestycyjne obejmuje kompleksowe uzbrojenie tego terenu. Planuje się realizację na tym obszarze następujących inwestycji:

- budowa układu dróg,
- budowa kanalizacji deszczowej,
- budowa kanalizacji sanitarnej,
- budowa sieci wodociągowej.

W obecnym stanie teren na przedpolu kopalni jest niezagospodarowany a tym samym niewykorzystane jest jego dogodne położenie. Teren ten był wykorzystywany podczas budowy kopalni stąd załaganie na nim tzw. skały płonnej, która bardzo utrudnia należyte użytkowanie terenu. Przedmiotowy obszar jest położony w bardzo korzystnym otoczeniu i w miejscu o dogodnych połączeniach komunikacyjnych. Wobec planowanej budowy łącznika między węzłem autostrady A1 w Dębieńsku a miastem Mikołów, przedmiotowy teren będzie w bezpośredniej bliskości z planowaną drogą a tym samym w miejscu strategicznym dla prowadzenia działalności gospodarczej.

Przygotowanie nowych terenów pod działalność gospodarczą, niekoniecznie związaną z górnictwem, pozwoli stworzyć warunki do dywersyfikacji działalności gospodarczej na terenie Ornontowic. Sytuacja ekonomiczna Ornontowic w obecnym stanie, określona powyżej, każe kierować wszelkie działania na rzecz dywersyfikacji działalności gospodarczej, aby zapobiec skupieniu znacznej ilości miejsc pracy w rękach jednego pracodawcy. Oprócz działalności gospodarczej związanej z produkcją, należy zaznaczyć, iż tereny te mogą być także wykorzystywane na cele usługowe. Oferta usług świadczonych na terenie Ornontowic oraz ich jakość nie zaspokajają rosnącego popytu społeczności lokalnej. Usługi świadczone na terenie Ornontowic mogą swoim zasięgiem obejmować także okoliczne miejscowości, dzięki czemu atrakcyjność inwestycyjna miejscowości znacznie wzrośnie.

Rozwój oferty usług z całą pewnością przeloży się na ściągnięcie nowych mieszkańców na teren miejscowości oraz zatrzymanie procesu migracji obecnym



mieszkańców. Cel ten wynika bezpośrednio z Strategii Rozwoju Gminy Ornontowice i jest jednym z priorytetów władz lokalnych.

## **V Plan finansowy realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji**

### **1. Źródła finansowania**

Kompleksowe podejście do problemu rewitalizacji w Gminie Ornontowice wymaga realizacji znacznej liczby projektów zawartych w niniejszym Programie. Wykonanie tych inwestycji wiąże się z znacznymi nakładami finansowymi, które przewyższają kondycję finansową Gminy. Prawidłowa gospodarka finansami jednostki, nakierowanie działań na rzecz pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania oraz długofalowe planowanie rozwoju to podstawowe elementy, które mogą przyczynić się do rozwiązania istniejących problemów.

Mając na uwadze okres finansowania Unii Europejskiej 2007-2013, należy w głównej mierze starać się pozyskać środki z tego źródła. W szczególności należy mieć na myśli Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Operacyjny Kapitał Ludzki oraz granty właściwych ministerstw czy środki z funduszy ochrony środowiska.

Zakres działań, na realizację których można ubiegać się z poszczególnych źródeł przedstawia się następująco:

#### **Regionalny Program Operacyjny Województw Śląskiego**

W ramach RPO można ubiegać się o dofinansowanie zadań inwestycyjnych według poszczególnych Priorytetów, wśród których znajduje się Turystyka, Kultura, Społeczeństwo informacyjne, Środowisko, Transport, Zrównoważony rozwój, Infrastruktura edukacyjna oraz Zdrowie i rekreacja. Patrząc na RPO z perspektywy Lokalnego Programu Rewitalizacji, na główną uwagę zasługuje Priorytet Zrównoważony rozwój miast, w którym znajdują się działania związane z rewitalizacją małych i dużych miast.

#### **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**

Głównym programem przeznaczonym dla obszarów wiejskich jest właśnie PROW, jednakże w jego ramach można ubiegać się o dofinansowanie projektów w ramach odnowy oblicza i estetyki miejscowości, a także w ramach podstawowych usług dla ludności (kanalizacja, wodociągi). Jednakże z uwagi na ograniczenia wielkości projektów oraz wysokości dofinansowania nie jest się w stanie rozwiązać problemów wsi wyłącznie w oparciu o wsparcie z PROW.

#### **Program Operacyjny Kapitał Ludzki**

POKL zorientowany jest wyłącznie na rozwój zasobów ludzkich i pozwala ubiegać się o dofinansowanie na projekty z zakresu integracji społecznej, promocji edukacji, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz przystosowania do rynku pracy. W ramach tego programu wyszczególniono zadania skierowane szczególnie dla obszarów wiejskich, a są nimi Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji oraz Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich. POKL daje szansę na podjęcie działań na rzecz społeczności lokalnej oraz rozwoju zasobów ludzkich Ornontowic.

Oczywiście oprócz środków zewnętrznych należy mieć świadomość konieczności inwestowania zasobów własnych Gminy, które mogą być wkładem własnym w realizowane projekty lub stanowić główne źródło finansowania projektów.

## **VI System wdrażania, monitoringu i komunikacji społecznej w Lokalnym Programie Rewitalizacji**

Rewitalizacja społeczna, ekonomiczna i przestrzenna ma zmienić oblicze danego obszaru ale wszystkie podejmowane działania mają swój wydzźwięk w obszarze społecznym. Realizacja poszczególnych projektów inwestycyjnych związanych z przekształceniami

przestrzeni publicznej czy stymulowaniem gospodarki służą ludziom podnosząc ich jakość życia, zwiększając atrakcyjność miejsca zamieszkania oraz stwarzając miejsca pracy czy prowadzenia działalności gospodarczej. Rewitalizacja społeczna skierowana najczęściej do grup najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym, także ma swój wymiar w całym społeczeństwie poprzez zwiększenie poziomu integracji, poczucia bezpieczeństwa i więzi społecznych. Patrząc na rewitalizację pod kątem mieszkańców należy zwrócić uwagę na konieczność partycypacji społecznej w przygotowywaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz w procesie realizacji poszczególnych projektów. W związku z tym istotny staje się prawidłowy przepływ informacji i zaznajomienie mieszkańców z problemami rewitalizacji. Zarządzanie programem, monitoring i ocena efektów oraz komunikacja społeczna to bardzo znaczące elementy procesu wdrażania zapisów tego dokumentu.

### **1. Forma zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji**

Efektywność procesu wdrażania Planu Odnowy Miejscowości integrować musi wokół siebie nie tylko wszystkie wydziały i pracowników Urzędu Gminy, ale także wszystkich mieszkańców, organizacje pozarządowe oraz nieformalne grupy społeczne. Skupienie aktywności wielu podmiotów daje szansę na społeczny wymiar procesu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Odpowiedzialność za wdrożenie zapisów Planu Odnowy Miejscowości powierza się Wójtowi Gminy, który przed Radą Gminy odpowiadał będzie za proces implementacji.

### **2. System monitoringu i oceny**

Bezpośrednią komórką organizacyjną Urzędu Gminy odpowiedzialną za monitoring Planu, wyszukiwanie zewnętrznych możliwości finansowania działań oraz koordynację procesów aplikowania o środki zewnętrzne będzie Wydział Inwestycji. W związku z ścisłym powiązaniem procesu wdrażania zapisów z możliwościami pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania, zakłada się dokonywanie oceny postępów w realizacji Programu co roku. W przypadku pojawienia się znaczących przesłanek istnieje możliwość zmiany zapisów niniejszego dokumentu, w celu uzyskania lepszych efektów rewitalizacji obszaru miejscowości.

### **3. Public relation Lokalnego Programu Rewitalizacji**

Współpraca władz samorządowych z społecznością lokalnej wymaga poprawnie funkcjonującego procesu przepływu informacji i komunikacji społecznej. W związku z tym wszystkie działania związane z realizacją zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji będą ogłaszane opinii publicznej za pomocą strony internetowej, prasy lokalnej oraz ogłoszeń w formie plakatów. Powszechny dostęp do informacji publicznej pozwoli wszystkim zainteresowanym uzyskać szczegółowe informacje na temat procesy implementacji zapisów Programu.

